

คิด for คิดส์
มูลนิธิส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็ก

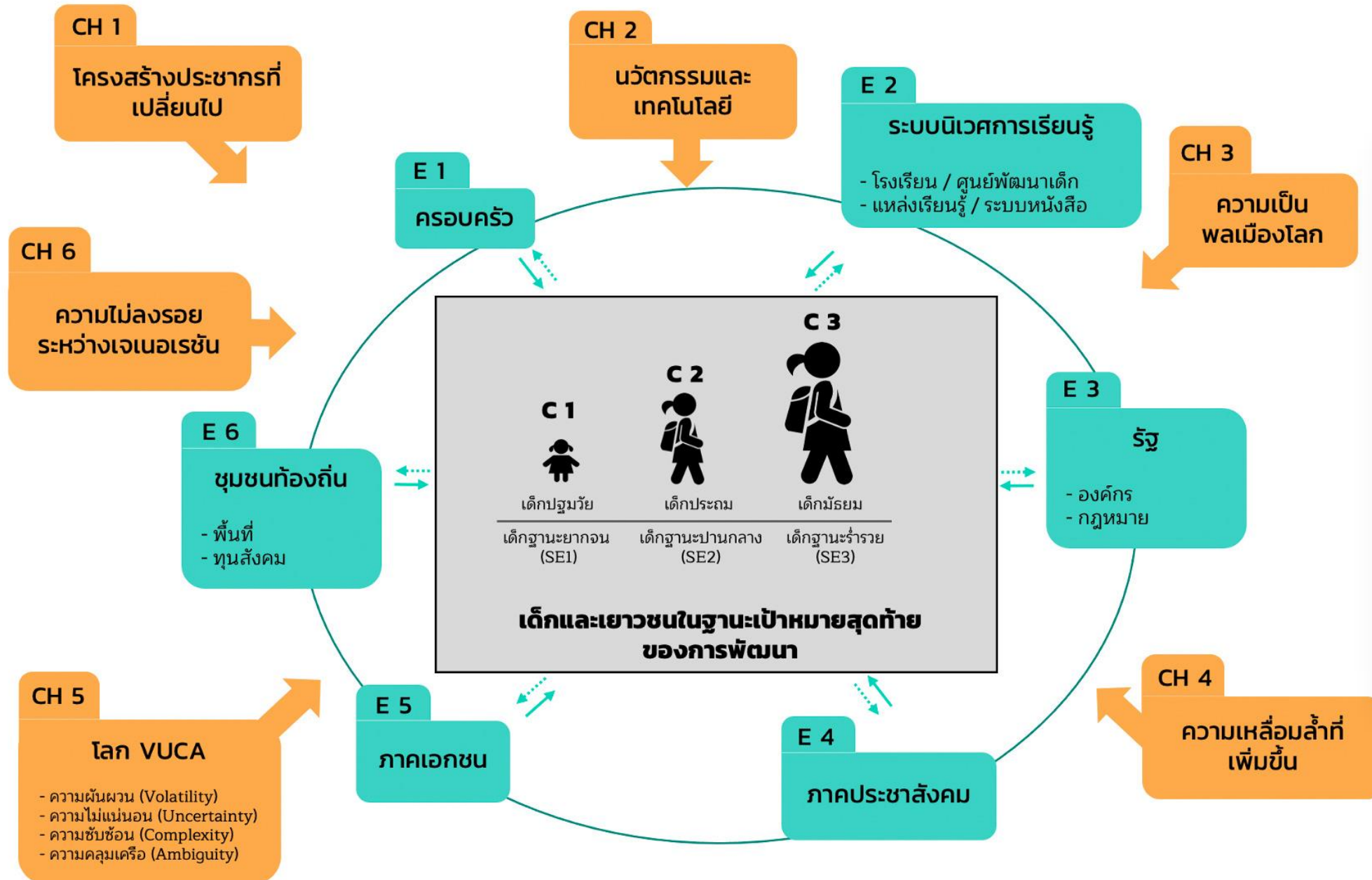
101PUB
101 Public Policy Think Tank

นโยบายเด็กและครอบครัวแห่งอนาคต ขยายพื้นที่ปฏิรูปนโยบายสาธารณะเพื่ออนาคตของเด็กไทย

ฉัตร คำแสง | 101 Public Policy Think Tank

กรอบแนวคิด: ระบบนิเวศการพัฒนาเด็ก

การวิเคราะห์ 3 ระดับ

เด็กและเยาวชน (C/SE)

ระบบนิเวศการพัฒนาเด็ก (E)

ประเด็นท้าทาย (CH)

**โลกใหม่และความท้าทาย
ต่อการพัฒนาเด็ก**

โลกผันผวนไม่แน่นอนมากขึ้น หลายเรื่องไม่เคยเจอมาก่อน

โลกมีความเสี่ยงใหญ่จำนวนมาก
หลายด้านไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

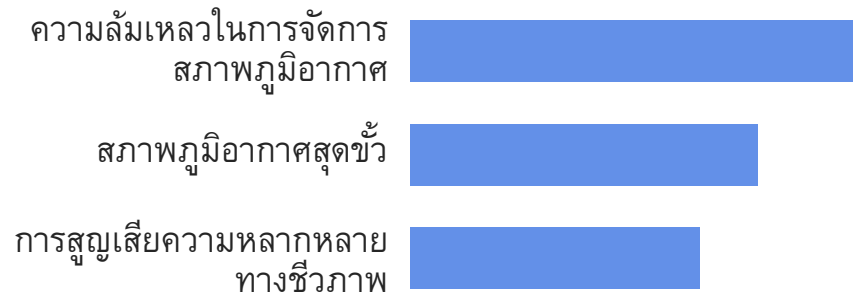
ระยะสั้น
(0-2 ปี)

ระยะกลาง
(3-5 ปี)

ระยะยาว
(5-10 ปี)

ที่มา: WEF (2022). The Global Risks Report 2022

ไทยเปราะบางต่อความผันผวนมากเป็นพิเศษ

ไทยได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สภาพอากาศรุนแรง

อันดับ 9 ของโลก ในช่วง 20 ปี

ที่มา: German Watch (2021)

ไทยมีความเสี่ยงต่อการสังหารหมู่

อันดับ 9 ของโลก จาก 162 ประเทศ

ในปี 2021-2022

ที่มา: Early Warning Project (2021)

ความสมดุลระหว่างงาน-ชีวิตของกรุงเทพ

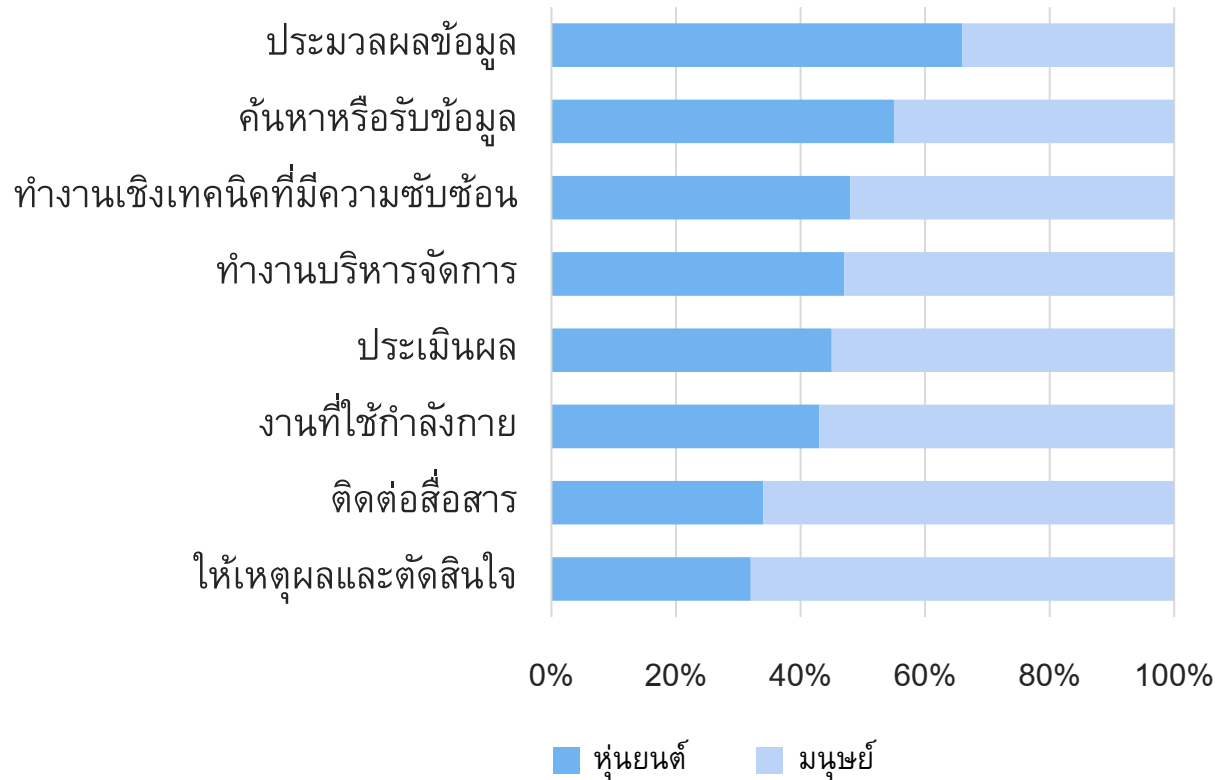
อันดับ 96 จาก 100 ประเทศ

ที่มา: Kisi (2022)

เทคโนโลยีก้าวหน้าทดแทนงานที่ทำซ้ำๆ การไต่ระดับทางสังคมยิ่งยากขึ้น

AI สามารถทำสิ่งต่างๆ ได้เหมือนมนุษย์มากขึ้น

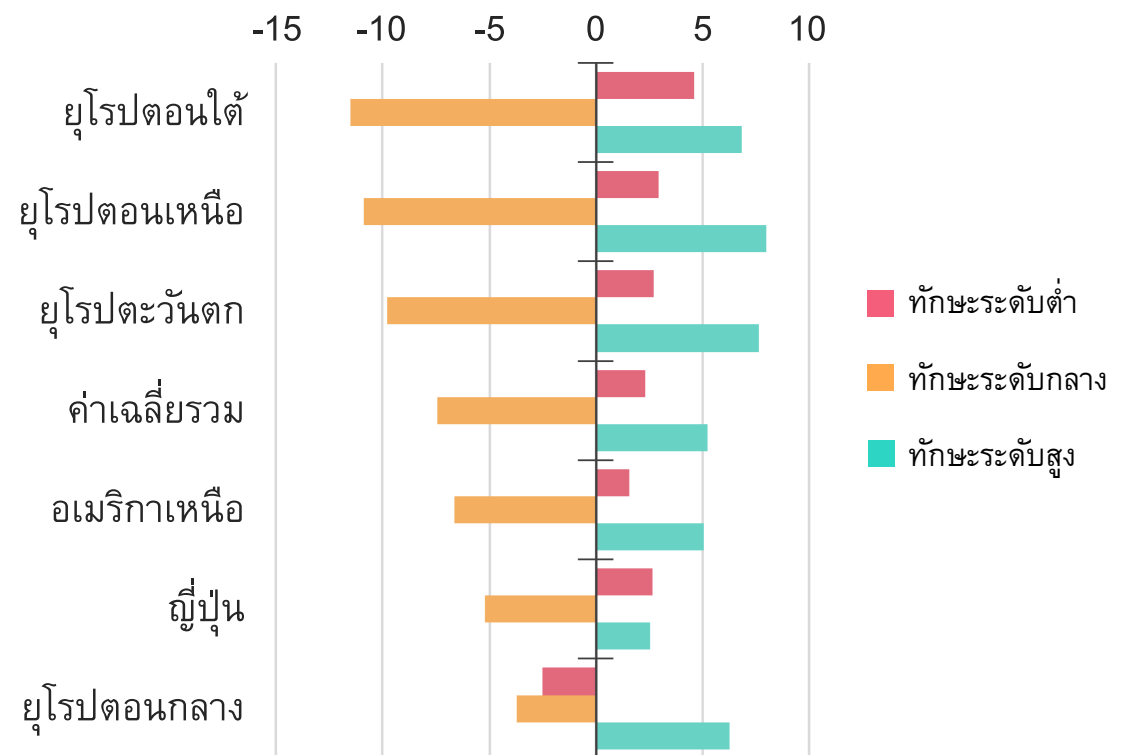
สัดส่วนการทำงานระหว่างมนุษย์และหุ่นยนต์ (2025)

ที่มา: WEF (2020). Future of Jobs Report.

เกิดตลาดแรงงานสองขั้ว
บันไดทางสังคมชันขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนแรงงาน (%)

ที่มา: OECD. (2017). OECD Employment Outlook 2017. OECD Publishing, Paris.

เมื่อโลกมีความท้าทายใหม่ๆ ที่ต้องแก้ปัญหาร่วมกัน ความเป็นพลเมืองโลกมีความสำคัญมากขึ้น

ผลกระทบของปัญหา
เชื่อมโยงข้ามพรมแดน

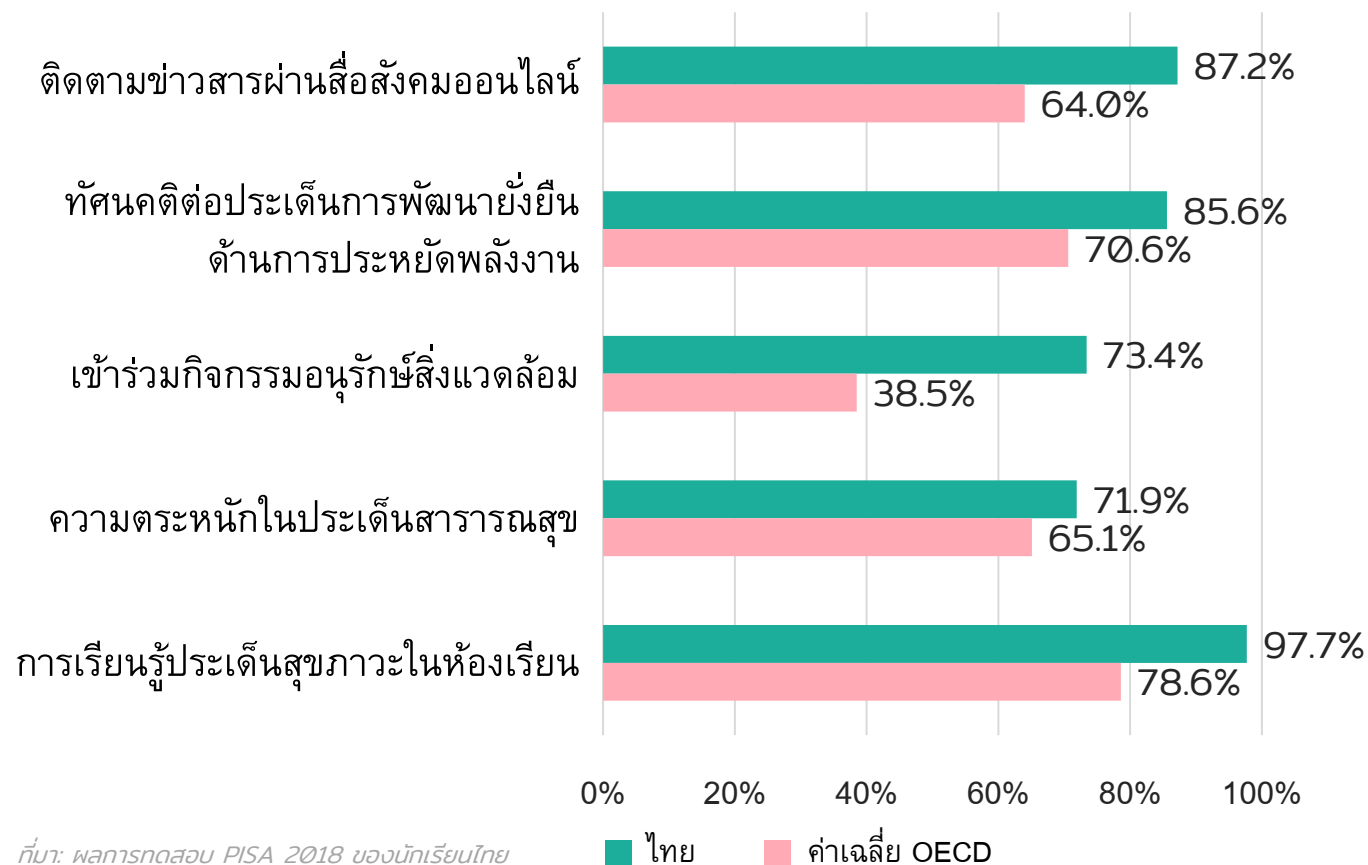
ต้องตระหนักถึงปัญหาร่วมกัน

ต้องใช้องค์ความรู้ระดับโลก
เพื่อแก้ปัญหา

- เด็กรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน
ความเท่าเทียมอย่างมาก
- ร่วมเคลื่อนไหวเรียกร้องในประเด็นการเมือง
และสังคมกับเยาวชนชาติอื่น

เด็กไทยตระหนักในประเด็นสังคมโลก และความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ความเปลี่ยนแปลงในสังคม ทำให้เกิดความไม่ลงรอยระหว่างเจเนอเรชัน

มีคนมากถึง 7 เจเนอเรชัน
ในโลกปัจจุบัน

Greatest Generation (เกิด 1901 - 1927)

Silent Generation (เกิด 1928 - 1945)

Baby Boomers (เกิด 1946 - 1964)

Generation X (เกิด 1965 - 1980)

Generation Y (เกิด 1981 - 1996)

Generation Z (เกิด 1997 - 2012)

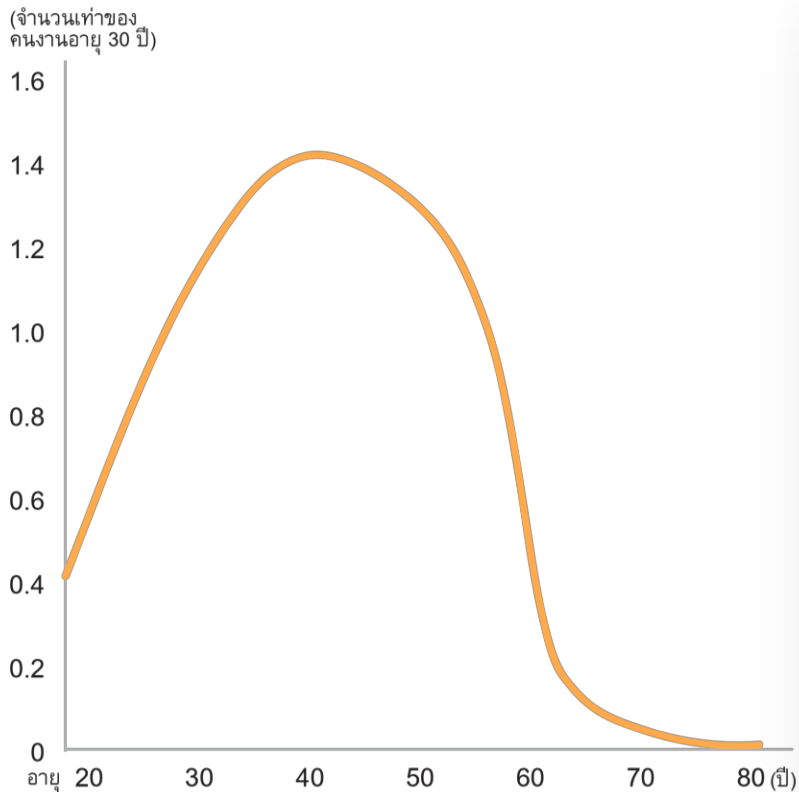
Generation Alpha (เกิด 2012 - ปัจจุบัน)

คุณค่า ความคิดและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

	รุ่นก่อน Greatest - X	รุ่นใหม่ Y - Alpha
การยึดถือ คุณค่า	จารีตประเพณี	สิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียม
การรับข้อมูล	จากสื่อดั้งเดิม; หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ฯลฯ	แหล่งข้อมูลหลากหลาย เน้นสื่อใหม่ โดยเฉพาะ โซเชียลมีเดีย
การขับเคลื่อน ประเด็นทาง การเมือง	ให้ความสำคัญกับ ประเด็นการเมือง เชิงสถาบันและระบบ	ผลักดันประเด็นเชิง วัฒนธรรม เริ่มขับเคลื่อนใน โลกออนไลน์

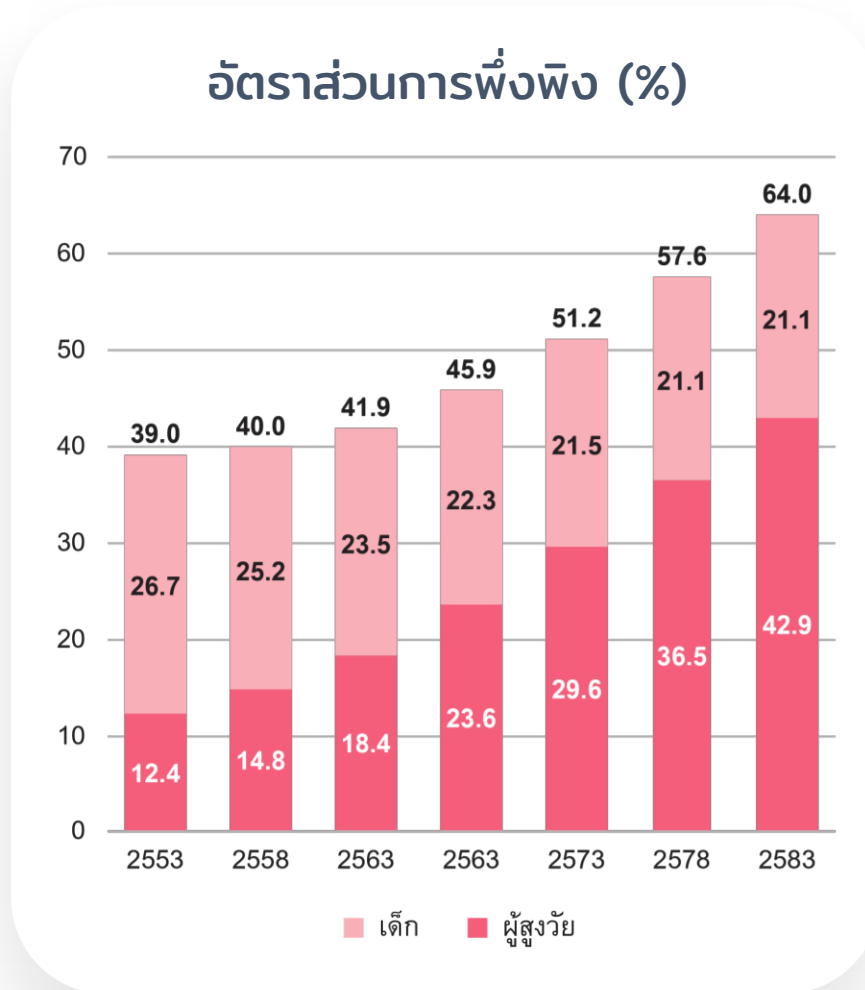
สังคมสูงวัยของไทยสร้าง 3 ความท้าทายให้กับเด็ก

การขาดแคลนแรงงานจะกระทบขีดความสามารถทางเศรษฐกิจไทย

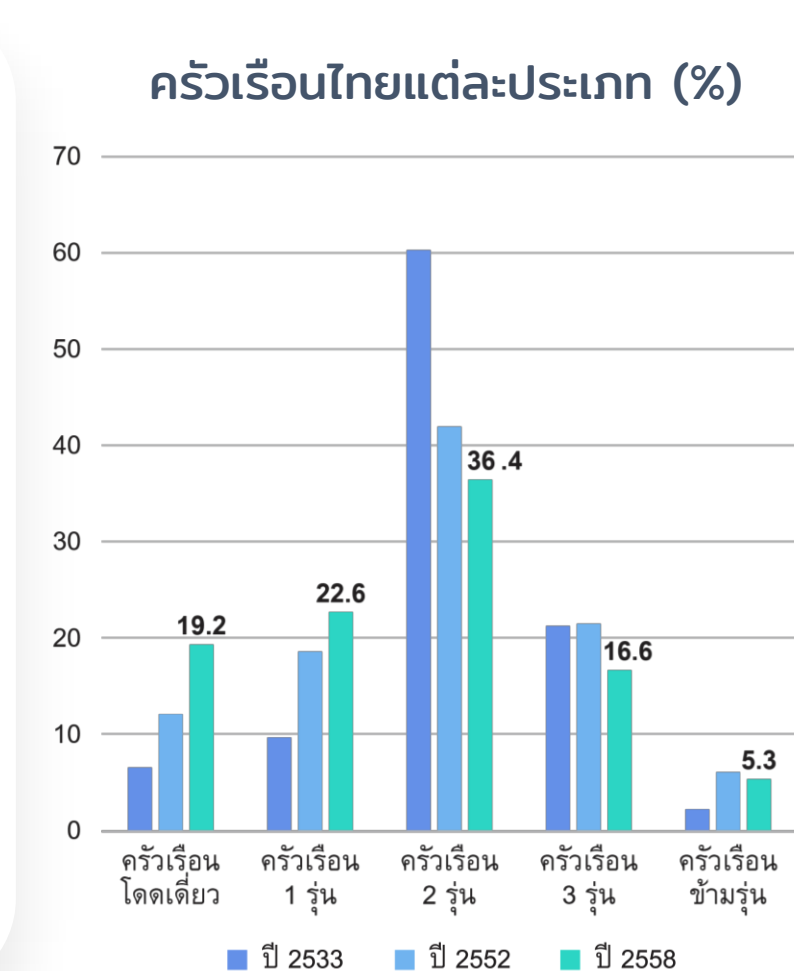
ที่มา: นนริฎ พิศลยบุตร และจิระวัฒน์ บินเปียมรัษฎ์. (2555)

อัตราการพึ่งพิงจะเพิ่มขึ้นราว 56% ใน 20 ปี โดยเฉพาะการต้องดูแลผู้สูงอายุ

ที่มา: UN World Population Prospects 2019 Revision

มีปัญหาครอบครัวไม่มั่นคง
ครอบครัวแหว่งกลางมากยิ่งขึ้น

ที่มา: ภัททา เกิดเรือง. (2559)

สังคมไทยเหลื่อมล้ำรุนแรง

เด็กและเยาวชนกว่า 70% อยู่ในครัวเรือนรายได้ต่ำ เข้าเกณฑ์รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

กลุ่มครัวเรือน	รายได้ต่อหัวต่อเดือน (บาท)	จำนวนเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 21 ปี (คน)	ร้อยละต่อจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมด (%)
1 (จนสุด)	2,577	2,896,048	20.7
2	3,938	2,197,097	15.7
3	4,983	1,862,837	13.3
4	6,093	1,630,713	11.7
5	7,383	1,379,261	9.9
6	8,985	1,164,797	8.3
7	10,976	1,014,997	7.3
8	13,685	753,972	5.4
9	18,265	646,013	4.6
10 (รวยสุด)	38,699	442,458	3.2

ปัญหาของเด็กและเยาวชนในครัวเรือนยากจน

- ภาวะทุพโภชนาการ
- การเข้าไม่ถึงการศึกษาทั้งในและนอกระบบ

- ความเหลื่อมล้ำรายได้นี้อาจต่ำกว่าจริง จากปัญหาในการสำรวจข้อมูล
- ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งของไทยแย่กว่านี้มาก (คนรวยสุด 10% ถือครองสินทรัพย์ 77%)

สวัสดิการเด็กเล็ก เจาะจงคน แต่ยังคงตกหล่นอยู่มาก

เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด
แบบเจาะจง

600 บ./เดือน ไม่เพียงพอ
(ต้นทุนในการเลี้ยงดูของกลุ่มยากจน
~2,500 บ./เดือน)

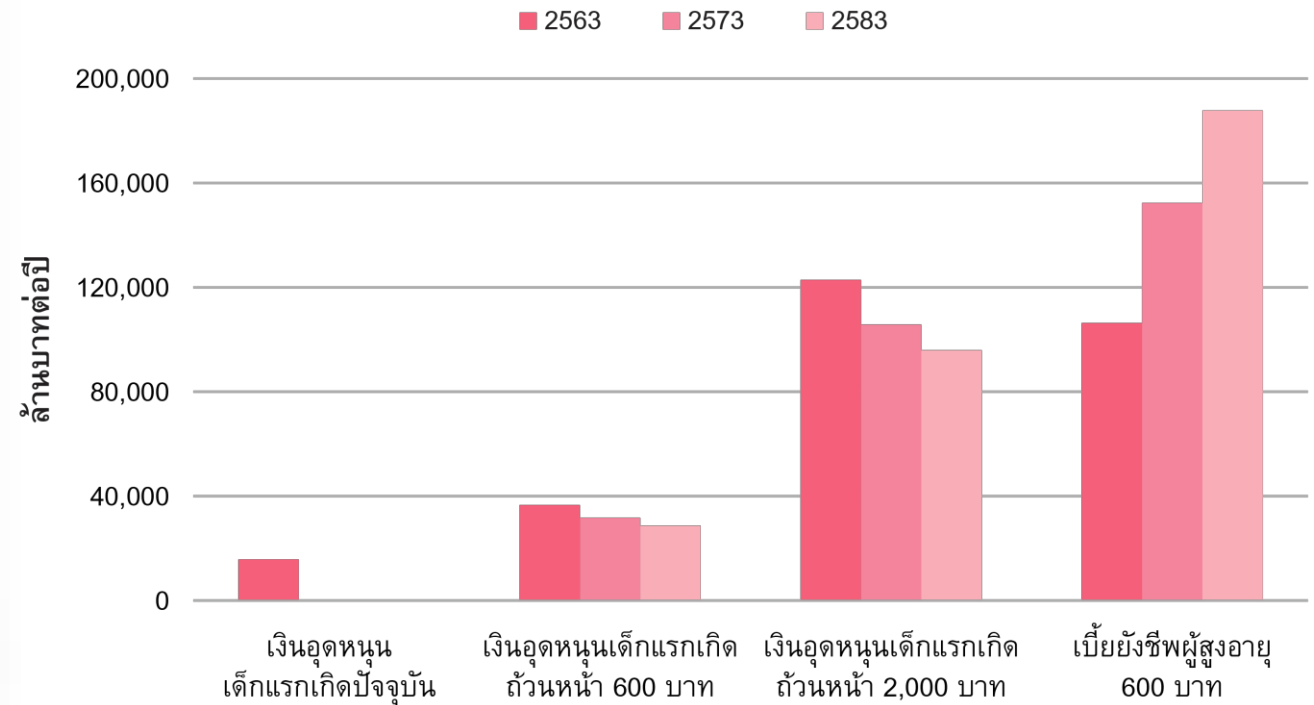
มีเด็กยากจนใต้เส้นความยากจนถึง

433,245 คน

ในจำนวนนี้ยังตกหล่นเข้าไม่ถึงเงินอุดหนุน
อีก **30%** หรือประมาณ **130,000** คน

ที่มา: TDRI และ EPRI. (2562). รายงานการประเมินผลกระทบโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด. UNICEF. (2564). ชีวิตที่ไม่มีใครเห็น: 48 ปี สถานการณ์เด็กไร้สัญชาติในประเทศไทย.

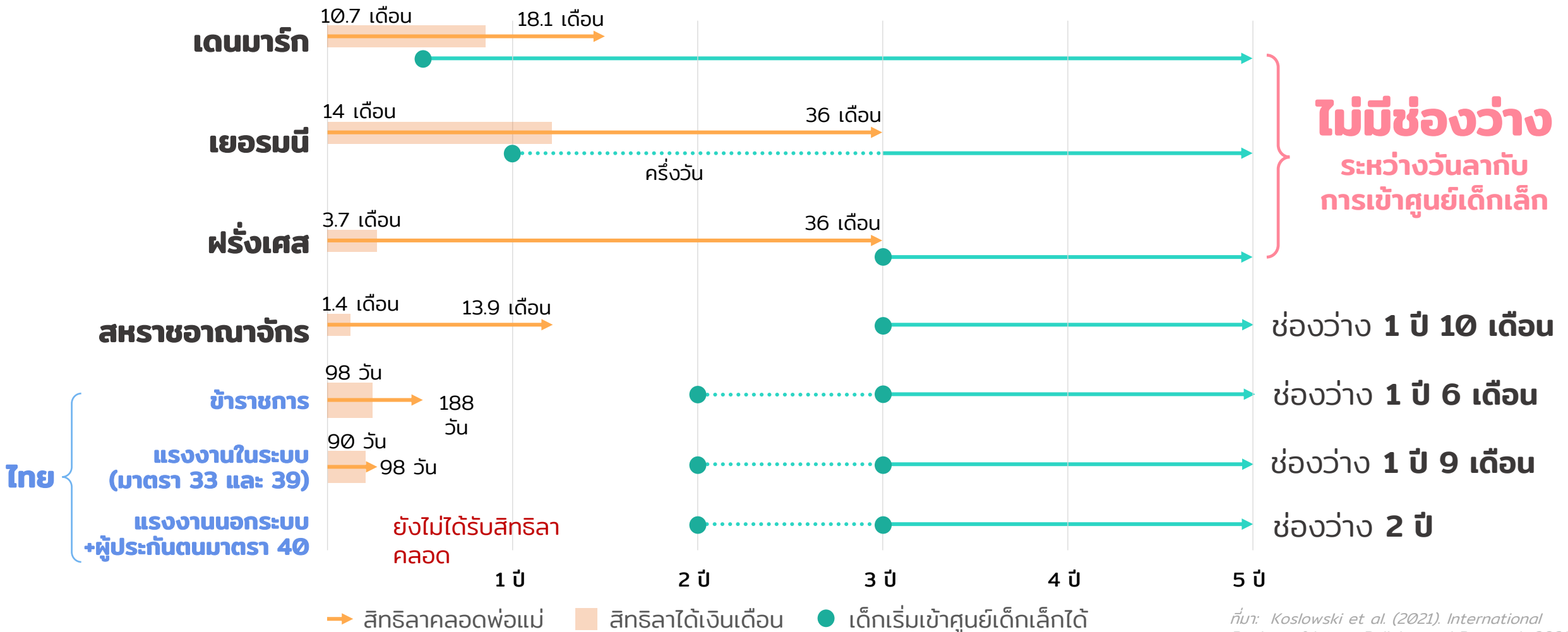
เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดถ้วนหน้า
ไม่เป็นการระงับประมาณอย่างที่ตั้ง

ที่มา: ประมาณการจากการคาดการณ์ประชากรของ UN World Population Prospects 2019 Revision

สวัสดิการลาคลอดที่เหมาะสม สอดคล้องกับ การเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ช่วยปิดช่องว่างการดูแลเด็ก

สิทธิลาคลอดของพ่อแม่กับช่วงเวลาที่เด็กเข้าสู่ศูนย์เด็กเล็ก

ที่มา: Koslowski et al. (2021). International Review of Leave Policies and Research 2021.

ทิศทางของนโยบาย เด็กและครอบครัวแห่งอนาคต

เด็กคือหัวใจ: ลงทุนเต็มที่ทั่วถึง-เพิ่มทางเลือกและคุณภาพ-ส่งเสริมสิทธิและการมีส่วนร่วมของเด็ก

เป้าหมาย

เด็กเติบโตเป็นพลเมืองในโลกใหม่อย่างเต็มศักยภาพ

เสาหลัก

จัดหาทรัพยากรที่เพียงพอ
สำหรับการดูแลและพัฒนา
เด็ก เยาวชนและครอบครัว

เพิ่มทางเลือกและคุณภาพ
ของบริการสาธารณะ

ส่งเสริมสิทธิเด็ก
และการมีส่วนร่วมของเด็ก
ตลอดกระบวนการนโยบาย

ประเด็น

- ▶ สวัสดิการพื้นฐานที่ครอบคลุมและเข้าถึงได้จริง โดยเฉพาะครอบครัวเปราะบาง
- ▶ สิทธิแรงงาน โดยเฉพาะโอกาสของพ่อแม่ในการดูแลและพัฒนาเด็กแรกเกิด
- ▶ เต็มทรัพยากรความรู้

- ▶ บริการสาธารณะด้านสุขภาพและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเสมอหน้ากันตั้งแต่แรกเกิด

- ▶ เคารพสิทธิเด็กในฐานะพลเมือง
- ▶ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายอย่างมีความหมาย: เด็กตัดสินใจในชีวิตของตนเอง และร่วมสร้างสังคมที่ต้องการอยู่ในอนาคต

เครื่องมือ

ระบบสวัสดิการของรัฐ, บริการสาธารณะ, พื้นที่สาธารณะ, การปรับเปลี่ยนวิธีคิดของสังคม, ฐานข้อมูลเชิงลึก

1. ให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น

ลงทุนในเด็ก
ผ่านระบบนิเวศ
การเรียนรู้

ยิ่งลงทุนตั้งแต่ต้นชีวิตเด็ก
ยิ่งได้ผลตอบแทนโดยรวมสูง

สวัสดิการแรงงาน
ในฐานะนโยบายเด็ก
และครอบครัว

กำหนดสวัสดิการแรงงานของ
พ่อแม่ เช่น การลาหยุด ให้
สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กเล็ก

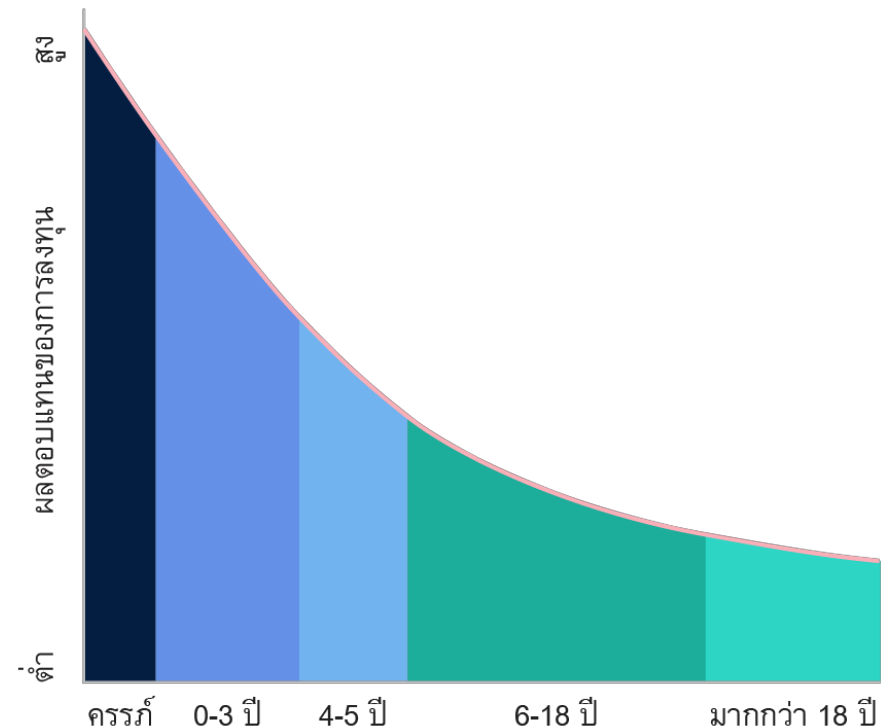
จัดหาเงินอุดหนุน
เด็กเล็กให้ถึงมือ
ครัวเรือนเปราะบาง

เติมทรัพยากรให้ทุกครอบครัว
โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง
สามารถดูแลและพัฒนาเด็ก
ได้เต็มศักยภาพมากขึ้น

งานวิจัยชี้ว่าการลงทุนในเด็กแรกเกิดคุ้มค่าที่สุด

- ผลตอบแทนการลงทุนต่อสังคม 7-13% ต่อปี (ผลตอบแทนยิ่งสูงในกลุ่มเปราะบาง)
- ทำให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย พร้อมต่อยอดเรียนรู้
- เมื่อเด็กถึงวัยทำงานก็มีรายได้สูงขึ้น รวมถึงความสำเร็จในมิติอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมทางสังคมในฐานะพลเมือง

ที่มา: James J. Heckman. (2008). Schools, Skills and Synapses. *Economic Inquiry*, 46(3): 289-324

2. วางระบบให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสแบบเสมอหน้า

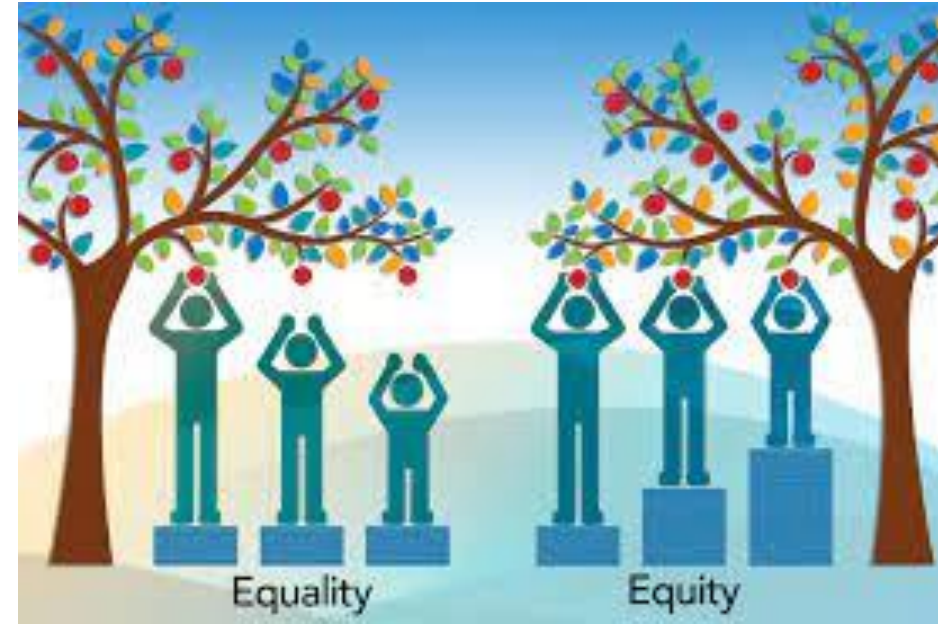
โจทย์ใหญ่คือการเกิดในครอบครัวที่เสียเปรียบต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตอย่างเต็มศักยภาพของเด็ก

ขยายสิทธิครอบคลุม

- ▶ สิทธิไม่ใช่การสงเคราะห์ สัมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ▶ จัดเก็บข้อมูลครัวเรือนแรงงาน และรายได้ อย่างเป็นระบบ
- ▶ ความช่วยเหลือเพียงพอ

เข้าถึงได้จริง

- ▶ เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มเปราะบาง เพื่อออกแบบไม่ให้เกิดหล่น
- ▶ ต้นทุนการเข้าถึงต่ำสุด
- ▶ แก้ไขหรือชดเชยอุปสรรคขวางกั้นความช่วยเหลือ

ที่มา: Northwestern Health Unit. Equity vs Equality, เข้าถึงจาก <https://www.nwhu.on.ca/ourservices/Pages/Equity-vs-Equality.aspx>

สวัสดิการเด็กเล็ก

ความเหลื่อมล้ำข้ามรุ่น

เศรษฐกิจเติบโตในระยะยาว

ความขัดแย้งในสังคม

3. การทำงานร่วมกันระหว่าง รัฐ เอกชน (ตลาด) และชุมชน อย่างสมดุล

รัฐ

- การสร้างความเป็นธรรม
- การรักษามาตรฐานคุณภาพ
- การแก้ปัญหาความล้มเหลวของระบบตลาด

เอกชน (ตลาด)

- การผลิตและจัดสรรสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

ชุมชน

- การจัดการปัญหาด้วยความร่วมมือและการมีส่วนร่วม
- ถมช่องว่างเรื่องการเข้าถึงและความทั่วถึงของบริการสาธารณะ

โจทย์สำคัญคือ การออกแบบแรงจูงใจให้ตลาด รัฐ และชุมชน ทำงานผสมผสานร่วมกันอย่างลงตัว และดึงจุดแข็งของสถาบันแต่ละแบบออกมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ที่สุด

**ข้อเสนอแนะในการขยายพื้นที่ปฏิรูป
นโยบายเด็กและครอบครัวเพื่ออนาคต**

นโยบายเด็กและครอบครัว คืออนาคตของเด็กทั้งชีวิต คืออนาคตของสังคม

ศึกษานโยบายสาธารณะ (ทางตรง-ทางอ้อมในระดับรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น) ที่ส่งผลกระทบต่อ

สถานการณ์และบทบาทของ
'ครอบครัว' ในฐานะสถาบัน
ทางสังคมและเศรษฐกิจ

สุขภาวะกาย-ใจ
และพัฒนาการของเด็ก
และเยาวชน

ความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก
กับสมาชิกภายในครอบครัว

- จัดวาง 'เด็ก' เป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์
- มีเป้าหมายสุดท้ายเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างเต็มศักยภาพสูงสุดตามเส้นทางที่แต่ละคนได้เลือกเอง

ที่มา: Mary Daly and Mireia Borrell-Porta. (2015-2016). *The Oxford Family Policy Database: Conceptual Framework and Methodological Report*. Department of Social Policy and Intervention, University of Oxford.

โลกใหม่ ความท้าทายใหม่ ต้อง 'คิดใหม่-ทำใหม่' กระบวนการนโยบายสาธารณะ ด้วย 'ความรู้ใหม่'

4 Policy Evaluation การประเมินผลนโยบาย

- ระบบประเมินผลที่มีคุณค่าความหมายแท้จริง และส่งผลสะท้อนกลับถึงผู้รับผิดชอบ
- พลวัตการปรับตัวของนโยบาย - กลไกปฏิรูปสถาบันและแก้ปัญหาปฏิบัติการณ์

1 Policy Agenda-setting การกำหนดวาระเชิงนโยบาย

- ตั้งโจทย์ที่ 'ใช่' ในเรื่องสำคัญต่อชีวิตของผู้คนและสังคม
- สร้างบทสนทนาสาธารณะเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและทางเลือกเชิงนโยบาย

2 Policy Formation การกำหนดนโยบาย

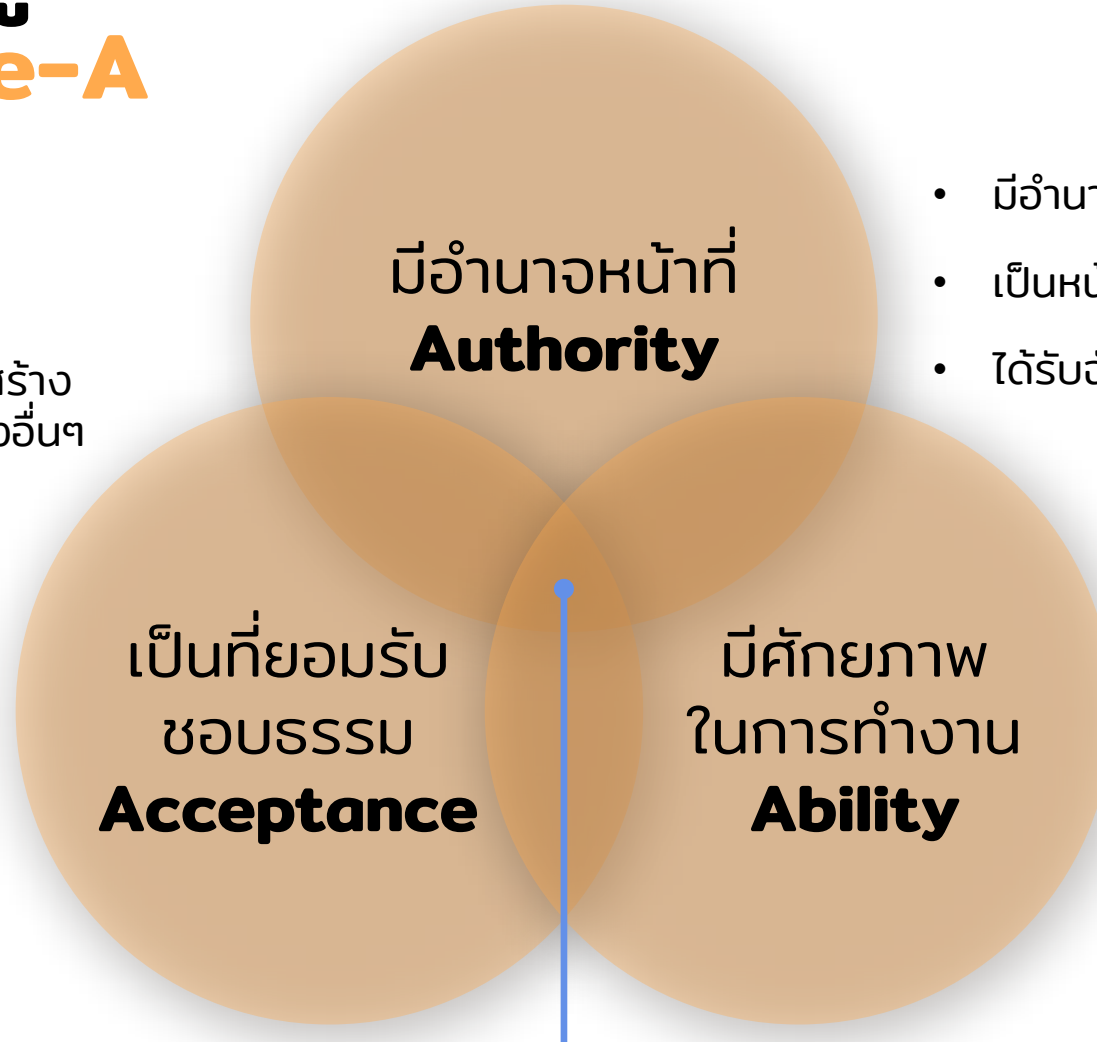
- ใช้ความรู้ใหม่และเครื่องมือใหม่เป็นฐานในการออกแบบและจัดทำนโยบาย
- การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทั่วถึง

3 Policy Implementation การแปลงนโยบายสู่ภาคปฏิบัติ

- บังคับใช้ตรงตามเจตนารมณ์ ตอบโจทย์เรื่องประสิทธิภาพ และความยุติธรรม
- ปรับแก้ปัญหาช่องว่างและผลพวงที่ไม่ได้ตั้งใจจากนโยบาย

กำหนดพื้นที่ปฏิรูปนโยบาย ด้วยหลัก **triple-A**

- สร้างผลลัพธ์ และเป็นคานงัดสร้างแรงส่งสำหรับการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ
- เสี่ยงจากสังคมสนับสนุน
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับการเปลี่ยนแปลง
- มีความชอบธรรมในการดำเนินการ

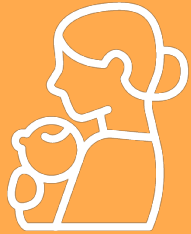
- มีอำนาจตามกฎหมาย
- เป็นหน้าที่โดยตรงของหน่วยงาน
- ได้รับฉันทานุมัติทางการเมือง

- **คนพร้อม:** มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ
- **ทุนพร้อม:** มีทรัพยากรในการทำงาน
- **เวลาพร้อม:** ถูกจัดอยู่ในลำดับความสำคัญขั้นสูง

พื้นที่ปฏิรูปนโยบาย / พื้นที่
แห่งการเปลี่ยนแปลง

พื้นที่ปฏิรูป (reform space) ของนโยบายเด็กและครอบครัว เพื่ออนาคตของไทย ยังมีช่องว่างอีกมากให้ลงมือทำงานกัน

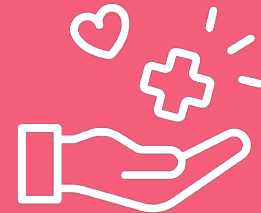
เติมเต็มระบบนิเวศ ให้เด็กได้เติบโต
อย่างเต็มศักยภาพ เท่าทันโลกศตวรรษที่ 21

เพิ่มทรัพยากรให้
ดูแลและพัฒนาเด็ก
อย่างเต็มศักยภาพ

เพิ่มทางเลือกให้หลากหลาย
สำหรับเด็กได้เล่น+เรียนรู้
อย่างมีคุณภาพ

ประกันสิทธิเด็กในการเข้าถึง
บริการพื้นฐาน เสรีภาพและ
การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง

พัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทุกนโยบาย
ทั้งข้อมูลเชิงสถิติทั่วไป ความคิดเห็น ชุดคุณค่า และสังคมในอุดมคติของเด็กรุ่นใหม่

พัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาทุกนโยบาย ทั้งข้อมูลเชิงสถิติทั่วไป ความคิดเห็น ชุดคุณค่า และสังคมในอุดมคติของเด็กรุ่นใหม่

สำรวจเยาวชน 5 ประเด็นใหญ่ 133 ข้อ

1. ความเป็นอยู่ขั้นพื้นฐาน

2. ความสัมพันธ์กับคนรอบตัว

3. ความสัมพันธ์กับสังคมวงกว้าง

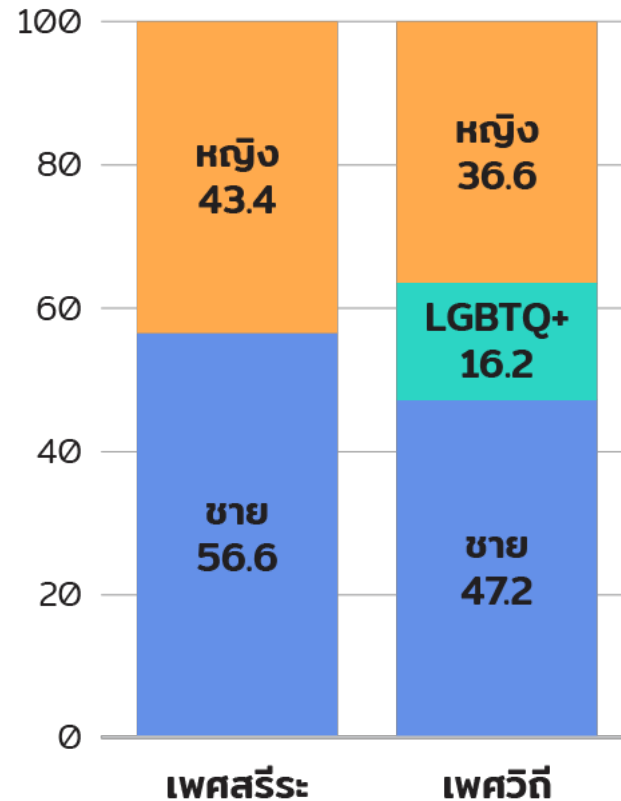
4. การศึกษาและการทำงาน

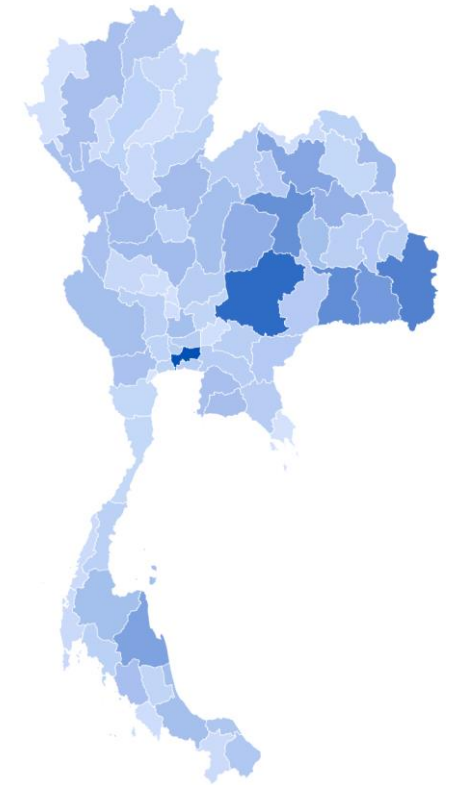
5. คุณค่าและทัศนคติ

การกระจายตัวของข้อมูล 19,237 ชุด

เพศ

พื้นที่

เพิ่มทรัพยากรให้ดูแลและพัฒนาเด็ก อย่างเต็มศักยภาพ

- การเพิ่มเงินอุดหนุนเด็กเล็กทั้งด้านความครอบคลุมและจำนวนเงิน
- สวัสดิการเลี้ยงดูบุตร ที่ตอบโจทย์คุณภาพชีวิตที่ดีของครอบครัว (เงิน เวลา ความสัมพันธ์ สุขภาพ และความเคารพนับถือ)

ตัวอย่างงานวิจัยเชิงนโยบาย ของ คิด for คิดส์ ในปีแรก

Policy Insights

คุณกัญชาเสรีอย่างไร
ให้ปลอดภัยกับเด็กและ
เยาวชนที่สุด

Policy Research

พลวัต 'ครอบครัว
เปราะบาง' ยุคโควิด

เพิ่มทางเลือกให้หลากหลาย สำหรับเด็กได้เล่น+เรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ

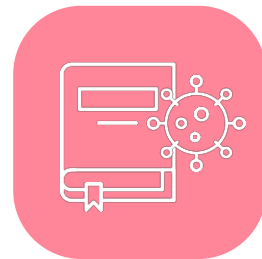
- เปิดพื้นที่การเล่น+เรียนรู้ที่มีคุณภาพในต่างจังหวัดอย่างทั่วถึง
- การยกมาตรฐานการเรียนรู้ในระบบการศึกษาด้วย MOOCs
- การส่งเสริมให้เด็กเข้าถึงแหล่งเรียนรู้รอบตัว ตั้งแต่ชุมชนจนถึงระดับโลก ผ่านการลงมือทำจริง

ตัวอย่างงานวิจัยเชิงนโยบาย ของ คิด for คิดส์ ในปีแรก

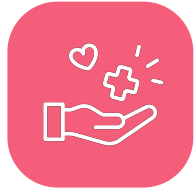
Policy Insights

เพิ่มแหล่งเรียนรู้ใกล้บ้าน
ให้เยาวชนเข้าถึงจริง

Policy Research

โควิดกับ 'แพลเป็น'
ด้านการเรียนรู้

ประกันสิทธิเด็กในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน เสรีภาพและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง

- สนับสนุนกลุ่มเด็กเปราะบาง เช่น เด็กยากจน เด็กชายขอบ ให้เข้าถึงบริการพื้นฐาน
- ขยายโอกาสการมีส่วนร่วมของเด็กในกระบวนการนโยบาย เช่น สนับสนุนโครงการที่มาจากความคิดของเด็กเอง
- สร้างพื้นที่ปลอดภัยให้เด็กได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกัน

ตัวอย่างงานวิจัยเชิงนโยบาย ของ คิด for คิดส์ ในปีแรก

Policy Insights

ให้เสียงเยาวชนมีความหมาย
: เปิดกระบวนการนโยบายให้
เยาวชนมีส่วนร่วม

Policy Research

'จินตนาการใหม่'
ของเยาวชนไทย